

Handleiding

Schoolexamen 2023-2024

---

havo en vwo

Beste leerling,

In deze handleiding vind je meer informatie over de gang van zaken rondom het schoolexamen. Lees deze informatie goed door, zodat je op de hoogte bent van de belangrijkste regels, afspraken en data.

Voor schooljaar 2023-2024 zijn er veranderingen in het herkansingsreglement. Het is belangrijk dat je daar goed van op de hoogte bent.

Je mentor neemt deze informatiegids ook met je door. Deze informatiegids is ook te vinden op onze website.

We wensen je een fijn en succesvol schooljaar toe.

A. Broekman, examensecretaris
S. Cooman, rector

Inhoudsopgave

1. Het schoolexamen.....	4
2. Het Programma van Toetsing en Afsluiting.....	5
3. Het combinatiecijfer	5
4. Het profielwerkstuk	6
5. Het examenreglement	6
6. Toetsweken.....	7
7. Hulpmiddelen bij het maken van toetsen	8
8. Afwezigheid bij schoolexamens.....	9
9. Herkansen van schoolexamens	10
10. Inleveren van praktische opdrachten en handelingsdelen.....	12
11. Studiewijzers per vak.....	13
12. Onregelmatigheden: incorrect gedrag en fraude.....	14
13. Het examenbureau	14
14. Belangrijke data.....	15

1. Het schoolexamen

Wat is het schoolexamen?

Het schoolexamen is een verzameling toetsen en praktische opdrachten die je voor ieder vak doet. Het bestaat uit toetsen, praktische opdrachten, werkstukken, verslagen en presentaties. De verschillende toetsen worden mondeling of schriftelijk afgenomen.

De daadwerkelijke toetsen en praktische opdrachten die meetellen voor het schoolexamen zijn over het schooljaar verspreid. Niet iedere toets die je zal maken, maakt echter deel uit van het schoolexamen. Er zijn ook *voortgangstoetsen*, die niet meetellen voor het schoolexamen, maar wel voor je overgang naar het volgende leerjaar.

Schoolexamencijfer

Het cijfer waarmee het schoolexamen van een vak wordt afgesloten, wordt bepaald met het gewogen gemiddelde van alle cijfers die je voor de schoolexamens van dat vak hebt gehaald. Sommige toetsen wegen namelijk zwaarder dan anderen. Deze tellen dan ook iets zwaarder mee in het definitieve schoolexamen cijfer van dat vak. Daarnaast wordt het schoolexamen van sommige vakken niet met een cijfer beoordeeld, maar met een beoordeling. Dit betekent dat je het vak hebt afgesloten als je beoordeling *voldoende* of *goed* is. Denk bijvoorbeeld aan lichamelijke opvoeding.

Schoolexamen en eindcijfer

Het schoolexamen (SE) van een vak telt voor 50% mee in het eindcijfer voor dat vak. De andere 50% is het cijfer van het centraal eindexamen (CE) van dat vak. Oftewel: $((SE + CE) / 2) = \text{eindcijfer}$. Voor vakken waar geen eindexamen in wordt gedaan, bepaalt het schoolexamen voor 100% het eindcijfer.

Welke vakken hebben geen eindexamen?

De volgende vakken (havo/vwo) hebben alleen een schoolexamen en geen eindexamen:

- Algemene natuurwetenschappen (ANW);
- Bewegen, Sport en Maatschappij (BSM);
- Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV);
- Lichamelijke opvoeding;
- Maatschappijleer.

2. Het Programma van Toetsing en Afsluiting

Het schoolexamen wordt vastgelegd in een **Programma van Toetsing en Afsluiting** (PTA). In het PTA kun je de volgende zaken vinden:

- Welke toetsen, handelingsdelen en praktische opdrachten er per vak worden afgenomen, waar deze over gaan en op welke (verplichte) schoolexamenstof ze betrekking hebben;
- Wanneer deze plaatsvinden;
- Hoelang deze duren;
- De wijze van toetsing (denk bijvoorbeeld aan schriftelijk, mondeling of een praktische opdracht);
- De weging van de toetsen in het eindcijfer.

Het is handig om van tevoren het PTA door te nemen, zodat je weet wat je te wachten staat en je jezelf hierop voor kunt bereiden. Het PTA kun je vanaf 1 oktober vinden op de website van school (rudolfsteinercollege.nl, onder '*leerlingen*' en vervolgens '*examenbureau*').

3. Het combinatiecijfer

Het combinatiecijfer voor havo en vwo is het gemiddelde van de eindcijfers voor de vakken:

- Algemene natuurwetenschappen (ANW);
- Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV);
- Maatschappijleer;
- Profielwerkstuk (PWS).

Alle eindcijfers tellen daarbij even zwaar mee. Het gemiddelde wordt afgerond naar een heel cijfer. Dat is je combinatiecijfer. Dit cijfer telt als een 'normaal' eindcijfer mee op je eindlijst en is daarmee een belangrijk cijfer.

Het combinatiecijfer geeft je de mogelijkheid om lagere cijfers te compenseren met hogere cijfers. Als je bijvoorbeeld een 4 voor economie hebt, dan kan een 8 voor je combinatiecijfer er toch voor zorgen dat je slaagt.

4. Het profielwerkstuk

Het profielwerkstuk (PWS) is een onderdeel van het combinatiecijfer. Het is een grote praktische opdracht die dient als een soort 'meesterproef'. Je maakt hiervoor een werkstuk over een onderwerp dat aansluit bij een vak in jouw profiel.

Het profielwerkstuk wordt gemaakt in de laatste weken van schooljaar (in 4h10, 4h11 en 5v11). Je hebt dan geen lessen en volop de gelegenheid om onderzoek te doen voor je PWS en het schrijven van je verslag. De profielwerkstukken worden ook gepresenteerd op een speciale presentatieavond of -middag.

Je ontvangt hiervoor in de loop van het schooljaar een handleiding van de coördinator van het profielwerkstuk en het komt in de vensteruren aan bod.

5. Het examenreglement

Het schoolexamentraject verloopt via regels. Deze regels zijn vastgelegd in het examenreglement. Dit examenreglement is dus een belangrijk document en vind je op de website (onder '*leerlingen*' en vervolgens '*examenbureau*').

In het examenreglement vind je bijvoorbeeld antwoord op vragen als:

- Wat moet ik doen als ik ziek ben tijdens een schoolexamen?
- Hoeveel herkansingen heb ik?
- Welke regels zijn er over het herkansen van toetsen?
- Wat is de consequentie als ik heb gespiekt tijdens een schoolexamen?

Het is belangrijk om dit te lezen. In deze handleiding zetten we een aantal belangrijke zaken uit het examenreglement alvast op een rijtje, zoals de herkansingsregeling.

6. Toetsweken

Gedurende het schooljaar is er een aantal toetsweken. De verdeling van de toetsweken ziet er in schooljaar 2023-2024 als volgt uit:

Toetsweek	Data	Klassen
Toetsweek november	Ma 13-11 t/m vrij 17-11	vwo-5, havo-5, vwo-6
Toetsweek januari	Ma 22-1 t/m vrij 26-11	havo-4, havo-5, vwo-5, vwo-6
Toetsweek maart	Do 21-3 t/m woe 27-03	havo-5, vwo-6
Toetsweek juni	Ma 3-6 t/m vrij 7-6	havo-4, vwo-4, vwo-5

In het examenreglement vind je de regels rondom de toetsweken. Belangrijke regels zijn bijvoorbeeld:

- Je bent ruim op tijd aanwezig. Ben je meer dan 30 minuten te laat, dan word je niet meer toegelaten tot het toetslokaal en moet je de toets herkansen;
- Jassen en tassen mogen niet mee het lokaal in. Die blijven op de gang of in je kluisje;
- Mobiele telefoons en smartwatch moeten uitgeschakeld worden ingeleverd in de telefoonzak in het lokaal of je laat ze in je kluisje. Een geconstateerd mobieltje in bezit of gebruik van de smartwatch e.d. betekent een *onregelmatigheid*. Dit geldt ook voor MP3, iPod en andere apparatuur die de mogelijkheid hebben data via wifi of bluetooth te ontvangen en te versturen;
- Op de tafeltjes/in het lokaal, zijn alleen schrijfgerei en toegestane hulpmiddelen aanwezig. Je zorgt zelf voor pennen, potloden, geodriehoeken en een rekenmachine;
- Toiletbezoek is tijdens een schoolexamentoets niet toegestaan;
- Als je recht hebt op tijdsverlenging, dan leg je jouw pas op de hoek van de tafel. Alleen met pas kun je gebruik maken van de tijdsverlenging.

7. Hulpmiddelen bij het maken van toetsen

Je bent zelf voor een aantal hulpmiddelen verantwoordelijk. Heb je deze hulpmiddelen niet bij je, terwijl je het voor de toets wel nodig hebt, dan kan dat betekenen dat je bepaalde vragen van een toets niet goed kunt maken.

Je neemt altijd zelf het volgende basispakket mee:

- Pennen (minimaal één reserve): blauw of zwart;
- Tekenpotlood;
- Kleurpotloden (blauw en rood);
- Accentueerstift;
- Vlakgom;
- Geodriehoek/liniaal;
- Passer;
- (Grafische) rekenmachine (de surveillant bepaalt wat toegestaan is op basis van de informatie op de toetsenvelop).

Van school krijg je te leen (indien nodig/toegestaan bij de toets):

- Atlas;
- Binas;
- Woordenboek (Nederlands, Engels, Duits of Frans).

8. Afwezigheid bij schoolexamens

Het missen van een schoolexamen kan niet zomaar. Een doktersafspraken, tandartsbezoek of het bezoek van een Open Dag zijn **geen** geldige redenen. Alleen als er zeer bijzondere familieomstandigheden zijn (ernstige ziekte, overlijden) of als je zelf ziek bent, kun je je afmelden. Let wel op: per schooljaar is één keer kortdurend ziekteverzuim geoorloofd. Mocht je vaker dan één keer tijdens een schoolexamen ziek zijn, dan moet je bij elke volgende ziekmelding een herkansing inzetten om de toets alsnog te kunnen maken (hierover vind je verderop meer informatie).

Wat moet je doen als je door ziekte of een andere vorm van overmacht niet in staat bent een schoolexamen te maken?

1. Je ouders/verzorgers melden dit vóór de aanvang van de toets aan de teamleider én de examensecretaris (de heer Broekman). Dit kan telefonisch, maar per e-mail is makkelijker. De contactgegevens vind je op pagina 14;
2. Zodra je voor een schoolexamen op de juiste manier bent afgemeld en weer op school komt, lever je een door je ouders/verzorgers ondertekende verklaring bij de examensecretaris/het examenbureau in. Als je ziek bent geweest moet ook de aard van de ziekte en naam en adres van de arts die is geraadpleegd vermeld worden.

Belangrijk is:

- Een afmelding is *alleen* geldig voor de datum waarop de afmelding plaatsvindt en geldig voor alle toetsen die op de afmelddatum worden afgenomen;
- Als je je niet op tijd op de juiste manier laat afmelden, is dit een *onregelmatigheid* en dien je een herkansing voor de gemiste toets in te zetten;
- Als je geen ondertekende schriftelijke verklaring inlevert bij terugkomst op school, is dit een *onregelmatigheid* en moet je een herkansing voor de gemiste toets in te zetten.

9. Herkansen van schoolexamens

In het examenreglement vind je de herkansingsregeling. Hier vind je het antwoord op een aantal belangrijke vragen.

Hoeveel herkansingen kun je maken?

Een havo-leerling kan maximaal zes toetsen herkansen. Een vwo-leerling kan maximaal acht toetsen herkansen. Hieronder zie je hoe de herkansingen over de leerjaren zijn verdeeld.

	4 ^e leerjaar	5 ^e leerjaar	6 ^e leerjaar
havo	2 herkansingen	4 herkansingen	nvt
vwo	1 herkansingen	3 herkansingen	4 herkansingen

Wanneer kan ik schoolexamens uit een toetsweek herkansen?

In de voorexamenklassen (havo-4, vwo-4 en vwo-5) is er na elke toetsweek één herkansingsmogelijkheid. In havo-4 en vwo-5 mag je na de toetsweek in juni ook twee herkansingen maken, waarvan tenminste één van de laatste toetsweek.

In de examenklassen (havo-5 en vwo-6) is er na elke toetsweek één herkansingsmogelijkheid. Je mag na de toetsweek in maart ook twee herkansingen maken, waarvan tenminste één van de laatste toetsweek.

Wanneer kan ik schoolexamens herkansen die buiten een toetsweek zijn afgenomen, zoals aan het einde van een periode?

Verspreid over het schooljaar organiseert het examenbureau zes donderdagmiddagen waarop je schoolexamens die buiten een toetsweek zijn afgenomen en door jou geoorloofd of ongeoorloofd zijn gemist kunt herkansen. Deze data staan in de kalender op de website. Je wordt hiervoor opgegeven door de docent en je dient dan aanwezig te zijn.

Is er een apart inhaalmoment voor gemiste schoolexamens?

Nee, dit is er niet. Je maakt/herkants deze schoolexamens tijdens de officiële herkansingsmomenten.

Als ik een gemist schoolexamen inhaal, kan ik deze later ook nog herkansen?

Nee, een gemist schoolexamen kan na het inhalen niet nogmaals herkants worden.

Kan ik elke toets herkansen?

Nee, voortgangstoetsen vallen niet onder de herkansingsregeling. Ook kun je sommige schoolexamens niet herkansen. Welke dit zijn, vind je terug in het PTA op de website.

Wat gebeurt er als ik geoorloofd/ongeoorloofd afwezig ben bij een herkansing?

Dan wordt het cijfer dat je tijdens de eerste afname hebt gehaald definitief.

Hoe geef ik mezelf op voor een herkansing?

Dit moet je digitaal doen via een formulier op de website (onder 'leerlingen' vervolgens 'examenbureau' en dan 'examentoets herkansen'). Het is jouw verantwoordelijkheid dat je de juiste toets voor een herkansing aanvraagt. Bij het opgeven voor een herkansing bekijk je altijd het PTA. Houd zeker ook de deadlines voor het aanvragen van een herkansing in de gaten. Deze vind je in de kalender op de website.

Ik heb een schoolexamen gemist die buiten een toetsweek is afgenomen.

Hoe geef ik mezelf op voor een herkansing?

Je kunt je hiervoor niet zelf opgeven, Dit doet de betreffende docent. Vraag wel altijd even na of de docent dit heeft gedaan. Je maakt de gemiste toets op de eerste mogelijkheid. Hiervoor zijn zes donderdagmiddagen gedurende het jaar. De data staan in de kalender op de website.

Wat als ik te laat ben met het opgeven voor een herkansing?

Dan wordt je aanvraag niet meer gehonoreerd en kun je de gewenste herkansing niet maken. Hoe vervelend en jammer dat ook is. Houd je dus goed aan de deadlines!

Kan ik niet gebruikte herkansingen meenemen naar het volgende schooljaar?

Nee, dat kan niet.

10. Inleveren van praktische opdrachten en handelingsdelen

Voor het schoolexamen moet je ook handelingsdelen en praktische opdrachten inleveren. Een handelingsdeel van het schoolexamen is een kleine of grote opdracht die voldoende moet worden afgerond. Je krijgt hier dus geen cijfer voor. Het niet of onvoldoende doen van een handelingsdeel betekent dat je niet geslaagd bent.

Voor praktische opdrachten krijg je een cijfer dat mee kan tellen voor het schoolexamencijfer. In het PTA vind je, net zoals voor toetsen, de weging van deze opdrachten.

Belangrijk is dat deze handelingsdelen en praktische opdrachten voor de aangeven deadline worden ingeleverd. Gebeurt dat niet, dan heeft dat consequenties. Dit kan een lager cijfer betekenen of zelfs een 1,0 voor de opdracht.

We hanteren in de hogere leerjaren de volgende afspraken rondom het inleveren van handelingsdelen, werkstukken en praktische opdrachten.

- Als je het werk niet op de gestelde deadline inlevert, stelt de docent een tweede deadline. Dit is twee dagen later. Zit er een weekend tussen, dan is het direct na het weekend. Er gaat dan één vol punt van het cijfer af;
- Is het werk dan nog niet ingeleverd, dan wordt er INH ingevoerd in Magister. Als je het werk binnen een week inlevert, wordt het nog nagekeken. Het resultaat kan dan maximaal nog een 5,5 zijn;
- Is het werk na een week nog niet ingeleverd, dan meldt de docent dit bij het examenbureau. We zien dit als een *onregelmatigheid* en het cijfer 1 wordt toegekend;
- Daarnaast geldt dat je het werk (zeker onderdelen van het schoolexamen) altijd *persoonlijk* bij de docent inleveren. Mogelijk kan het ook, in overleg met de docent, via de e-mail of de ELO worden ingeleverd. Dus het werk wordt niet via de postvakjes in de hal ingeleverd.

We gaan ervan uit dat je goed gecommuniceerd met de docent bij wie je het werk moet inleveren.

11. Studiewijzers per vak

In het PTA kun je zien welke schoolexamens je voor elk vak krijgt en op welke manier deze meetellen. Ook kun je zien wanneer de toetsen worden afgenomen of wanneer je praktische opdrachten moet inleveren. Dit staat meestal globaal aangegeven, zoals 'toetsweek januari', 'maart' of 'trimester 1'.

Om je een overzicht te geven hoe de lesstof is gepland tot aan een toetsmoment en om een eigen planning te kunnen maken, ontvang je per vak een studiewijzer van je docent. In deze studiewijzer kun je voor een bepaalde periode (bijvoorbeeld een trimester) zien welke lesstof aan bod komt en wat je moet maken, lezen of leren.

Heb je van je docent nog geen studiewijzer ontvangen? Vraag ernaar!
Hieronder een voorbeeld.

STUDIEWIJZER AARDRIJKSKUNDE 4h10/4h11
Module: (Over)leven in Europa & Brazilië (periode 2)

Lesweek	§	Onderwerpen	Opgaven deze week
31 jan. – 4 feb.		Introductie praktische opdracht en presentaties Werken aan opdracht en presentaties	
6 feb. – 11 feb.		Werken aan opdracht en presentaties	
14 feb. – 18 feb.	§ 1.1	Ontdek Brazilië	Leren: § 1.1 Maken: § 1.1: opdrachten 3, 5, 6, 8
21 feb. – 25 feb.	§ 1.2	Landschappen en delfstoffen	Leren: § 1.2 Maken: § 1.2: opdrachten 2, 3, 4, 5, 6, 7
28 feb. – 4 mrt.	Voorjaarsvakantie		
9 mrt. – 11 mrt.	§ 1.3	Klimaten in Brazilië	Leren: § 1.3 Maken: § 1.3: opdrachten 2 t/m 6
14 mrt. – 18 mrt.		Deze week inleveren PO (Over)leven in Europa en presentaties in de klas. Rooster volgt.	
21 mrt. – 25 mrt	§ 1.4	Veelzijdige natuur	Leren: § 1.4 Maken: § 1.4: opdrachten 2 t/m 7

12. Onregelmatigheden: incorrect gedrag en fraude

In het examenreglement kun je lezen wat er kan gebeuren als er sprake is van een onregelmatigheid. Je kunt bijvoorbeeld het cijfer 1 krijgen voor het schoolexamen of centraal examen. Of er wordt besloten dat je één of meer toetsen van het schoolexamen niet meer mag maken. Maar wat zijn onregelmatigheden? Bij onregelmatigheden gaat het om incorrect gedrag en fraude. Hier een paar voorbeelden:

- Je hebt bij een toets verboden zaken bij je, zoals een telefoon;
- Naar het oordeel van de surveillant spiek je tijdens een toets of vertoon je ander gedrag dat storend is of niet correct;
- Bij een praktische opdracht is sprake van plagiaat: je hebt letterlijk het werk van internet, van iemand anders of een andere bron overgenomen. Het is geen eigen werk.

Als er sprake is van een onregelmatigheid wordt dit door de surveillant of docent voorgelegd aan de examencommissie en de rector neemt vervolgens een besluit. Dit besluit van de rector wordt schriftelijk aan jou en je ouders/verzoergers (bij minderjarigheid) meegedeeld en in afschrift toegezonden aan de onderwijsinspectie. Kortom: vermijd incorrect gedrag en fraude!

13. Het examenbureau

Het examenbureau is de afdeling binnen school die veel zaken rondom het schoolexamen (SE) en centraal examen (CE) organiseert en coördineert. Denk bijvoorbeeld aan de toetsweken en de herkansingsmomenten. Ook is het examenbureau betrokken bij de afhandeling van onregelmatigheden en houdt het toezicht op de cijferlijsten en de afwezigheid van leerlingen tijdens schoolexamens. De examensecretaris maakt deel uit van het examenbureau. Contact met het examenbureau kan via examenbureau-rotterdam@vszh.nl.

Het examenbureau bestaat uit:
de heer A. Broekman (examensecretaris)
de heer J. ter Linden
de heer M. Divkovic

14. Belangrijke data

Hieronder vind je een overzicht van een aantal belangrijke momenten¹

Toetsweken	Data	Klassen
Toetsweek november	Ma 13-11 t/m vrij 17-11	vwo-5, havo-5, vwo-6
Toetsweek januari	Ma 22-1 t/m vrij 26-11	havo-4, havo-5, vwo-4, vwo-5, vwo-6
Toetsweek maart	Do 21-3 t/m woe 27-03	havo-5, vwo-6
Toetsweek juni	Ma 3-6 t/m vrij 7-6	havo-4, vwo-4, vwo-5

Herkansingen aanvragen	Data	Klassen
Herkansing aanvragen moment 1	Ma 27-11 voor 00:00u	vwo-5, havo-5, vwo-6
Herkansing aanvragen moment 2	Ma 05-2 voor 00:00u	havo-4, havo-5, vwo-4, vwo-5, vwo-6
Herkansing aanvragen moment 3 en 4	Ma 8-4 voor 00:00u	havo-5, vwo-6
Herkansing aanvragen moment 5	Vrij 28-06 voor 00:00u	havo-4, vwo-4, vwo-5

Herkansingsmoment toetsweken	Data	Klassen
Herkansingsmoment 1	Ma 4-12 08:30-11:00u	vwo-5, havo-5, vwo-6
Herkansingsmoment 2	Di 13-02 08:30-11:00u	havo-4, havo-5, vwo-4, vwo-5, vwo-6
Herkansingsmoment 3 en 4	Ma 15-04 en di 16-04 gehele dag	havo-5, vwo-6
Herkansingsmoment 5	Ma 24-06 en di 25-06 gehele dag	havo-4, vwo-4, vwo-5

Herkansingsmoment overige SE-toetsen	Data	Klassen
Herkansingsmoment P1 en P2	Do 12-10, 15:15u	havo-4, havo-5, vwo-4, vwo-5, vwo-6
Herkansingsmoment P3 en P4	Do 30-11, 15:15u	havo-4, havo-5, vwo-4, vwo-5, vwo-6
Herkansingsmoment P5 en P6	Do 1-2, 15:15u	havo-4, havo-5, vwo-4, vwo-5, vwo-6
Herkansingsmoment P7 en P8	Do 28-3, 15:15u	havo-4, havo-5, vwo-4, vwo-5, vwo-6
Herkansingsmoment P9 en P10	Do 16-05, 15:15u	havo-4, vwo-4, vwo-5
Herkansingsmoment P11	Do 13-06, 15:15u	havo-4, vwo-4, vwo-5

¹ Fouten en wijzigingen onder voorbehoud. Kijk in de kalender op www.rudolfsteinercollege.nl voor het volledige en meest actuele overzicht van toetsweken, herkansingsmomenten, deadlines voor het opgeven van herkansingen, etc.

Overig	Data	Klassen
Uiterste deadline afronden handelingsdelen	Ma 8-4	havo-5, vwo-6
Uitreiking en ondertekening schoolexamen	Do 25-4	havo-5, vwo-6